

одного, а, іноді, взагалі замовкають на певний час). Також характерним для нього є довільність (кожний новий вислів у діалозі обумовлений ситуацією і попередніми висловами), ситуативність (співрозмовники вже розуміють один одного тільки завдяки перебуванню в одній ситуації), підтриманість (співрозмовники впродовж діалогу міняються ролями, а також допомагають один одному) [3, с. 128]. Діалогічне мовлення в багатьох випадках імпровізоване (наступна фраза одного зі співрозмовників залежить від останньої фрази іншого) і недостатньо сплановане (планується в самому процесі діалога). В діалогічному мовленні також використовується багато невербальних засобів комунікації. Вони замінюють окремі слова, словосполучення і навіть речення. Діалогічне мовлення не потребує відповідних умінь і навичок. Використання підлітками діалогічного виду спілкування сприяє їх особистісному розвитку

ЛІТЕРАТУРА

1. Бучма В.В. Міжособистісне спілкування як сфера самореалізації особистості в підлітковому віці //III Міжнародна науково-практична конференція «Генеza буття особистості» . – К., 2017. – 254с.
2. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. – К., Рад школа, 1981. – 319 с. – (Пед.. б-ка).
3. Синиця І.О. Психологія усного мовлення. – К., Рад. Школа, 1974. – 206с.
4. Шатирко Л.О. Гуманістичні традиції української психологічної думки в працях І.О. Синиці // Круглий стіл присвячений науковій творчості відомого українського психолога І.О. Синиці.. – К., 2012. – 72с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF THE DEVELOPMENT OF THE HARDINESS PERSONALITY IN THE CONTEXT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF A FUTURE PSYCHOLOGIST

Варіна Г.Б.

старший викладач кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Varina Anna

Senior lecturer of the Department of Psychology
Melitopol State Pedagogical University
named after Bogdan Khmelnytsky

Інтенсивність трансформаційних процесів в сучасному суспільстві, незмінно відбиваються в житті окремої особистості, обумовлює необхідність дослідження проблеми психотравматизації повсякденному житті людини. Пошук відповідей на питання про те, як людина долає життєві труднощі, справляється зі стресами, створюючи при цьому психологічні передумови для саморозвитку, самовдосконалення, посилюючи відчуття повноти життя, лежить в просторі вивчення такої характеристики, як життєстійкість.

В сучасному світі відбулися глобальні соціальні перетворення, які породили величезну кількість проблем, що викликають інтелектуальне, духовне, емоційне і фізичне напруження людини. Ці різкі зміни у соціальному розвитку і одночасно потужні зміни соціальних цінностей не могли не позначитися як на рівні суспільної свідомості, так і на індивідуальній системі соціальних установок та ціннісних орієнтацій окремої людини - на життєздатності особистості. Виникають якісно нові елементи в процесі життєвого самовизначення молоді, переосмислюється соціальна значимість тих чи інших життєвих цілей і цінностей. Ці процеси, безумовно, посилюють вимоги до особистості, до здібностей, до самостійного морального вибору, відповідальності за свої дії, структурованості всієї системи відносин особистості до себе, інших і світу в цілому. Підвищення ролі професії психолога в сучасному українському суспільстві обумовлює потребу змін парадигми професійної підготовки майбутнього фахівця, здатного до професійної самореалізації в стресогенних умовах сьогодення, до

збереження професійної стійкості умовах тривалих негативних соціальних процесів і наростаючої економічної кризи.

Розвиток життєстійкості як інтегральної характеристики особистості та її складових є предметом наукових пошуків і досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених: Л.Александрової, Б. Ананьєва, С. Богомаз, Д. Кошаби, Д. Леонтьєва, М. Логінової, С. Мадді, Т. Наливайко, Р.Рахімової, С. Рубінштейна, П. Тілліха, А. Фомінової та ін.; особливості зв'язку життєстійкості з елементами самоорганізації, самореалізації, саморегуляції діяльності і поведінки особистості у своїх працях обґрунтовували Л. Дика, А.Дьомін, В. Моросанова, К. Муздибаєв, О. Осницький, та ін. Важливим питанням залишається вивчення життєстійкості в юнацькому віці, так як в цей час формується особистісна ідентичність, професійне самовизначення, формування Я-концепція, формується доросла зріла особистість.

Тому важливо розвивати вміння справлятися з труднощами дорослого життя, формувати регуляційні механізми поведінки, навчити майбутніх фахівців ефективному способу взаємодії зі світом та надання ефективної психологічної допомоги в умовах впливу стресогенних та фрустраційних факторів.

Поняття «життєстійкості» («hardiness») було введено С. Мадді та знаходиться на перетині теоретичних поглядів екзистенціальної психології та прикладної області психології стресу та подолання його [7]. У вітчизняній літературі прийнято перекладати «hardiness» як стійкість чи життєстійкість (за Д.О. Леонтьєвим). Життєстійкість (hardiness) являє собою систему переконань про себе, про світ, про відношення зі світом. Д.О. Леонтьєв вважає, що дана властивість особистості характеризує міру здатності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішню збалансованість і не знижуючи успішність діяльності [4].

Життєстійкість представляє собою систему переконань про себе, світ, відносини із світом. Життєстійкість людини пов'язана із можливістю подолання різних стресів, підтримкою високого рівня фізичного і психологічного здоров'я, а також з оптимізмом, самоефективністю, суб'єктивною задоволеністю власним життям, здатністю до неперервного особистісного саморозвитку [3].

Л.В. Куліков, описуючи життєстійкість, на передній план виводить три аспекти психологічної стійкості: 1) стійкість, стабільність, 2) врівноваженість, відповідність, та 3) опірність (резистентність). За словами Л.В. Кулікова, стійкість проявляється в подоланні труднощів як здатність зберігати віру в себе, бути впевненим у собі, своїх можливостях, як здатність до ефективної психічної саморегуляції. Стабільність проявляється в збереженні здатності особистості функціонувати, здійснювати самоврядування, розвиватися, адаптуватися. Знижена стійкість призводить до того, що, опинившись в ситуації ризику людина долає її з негативними наслідками для психічного та соматичного здоров'я, для особистісного розвитку, для сформованих міжособистісних відносин [2].

Прикладні дослідження дозволили авторам визначити особистісний конструкт «hardiness» (життєстійкість), якій характеризує міру здатності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішню збалансованість не знижуючи успішність діяльності. Таким чином, С Мадді виділив наступні компоненти феномену життєстійкості особистості:

«Залученість» – важлива характеристика ставлення людини до себе, оточуючого світу та характеру взаємодії з ним, яка дає сили та мотивує її до самореалізації, лідерства, здорового способу думок та поведінки; дає можливість відчувати себе значущою і достатньо цінною, щоб повністю включитися в розв'язання життєвих завдань, не звертаючи увагу на наявність стресогенних факторів та змін

«Контроль». Контроль за обставинами організує пошук шляхів впливу на результати стресогенних змін, в протиположності до впадіння в стан безпорадності та пасивності.

«Прийняття ризику» - допомагає людині бути відкритою до оточуючого світу, інших людей, суспільства. Суть її полягає в сприйнятті особистістю життєвих подій та проблем як виклику і випробування особисто для себе.

Рис.1 Компоненти життєстійкості особистості, за С.Мадді

Життєстійка поведінка є способом виживання. Наприклад, це максимальна мобілізація в екстремальних умовах, в ситуації, коли існує пряма загроза життю людини або життю її близьких. Також, життєстійкість може бути особистісною рисою, що визначає стиль поведінки людини, її

спрямованість на подолання труднощів, здатність гнучко та мобільно реагувати на зміни ситуації, умови взаємодії. На перший погляд, поняття життєстійкості сприймається як тотожне до таких добре знайомих адаптаційних особистісних характеристик як стресостійкість, емоційна стійкість, психологічна надійність [3]. Безумовно, всі ці адаптаційні системи людини, що забезпечують задовільний рівень фізичного та психологічного здоров'я, є складовими життєстійкості. Але головна функція життєстійкості полягає у можливості будувати ефективну соціальну взаємодію та знаходити оптимальні шляхи саморозвитку та самоздійснення особистості у складних життєвих обставинах. Таким чином, життєстійкість можна розглядати в якості особистісного потенціалу ефективного саморозвитку в стресових ситуаціях та екстремальних життєвих умовах [6]. Як пише С.Мадді, життєстійка людина – це людина з характером, сильна духом, така, що не боїться складностей і проблем, не «скисає», коли згущаються хмари. На думку С. Мадді та Д. Кошаби [7], поняття «hardiness» відображує психологічну живучість та розширену ефективність людини, а також є показником її психічного здоров'я. Прикладний аспект життєстійкості обумовлений тією роллю, яку ця особистісна змінна відіграє в успішному протистоянні особистості стресовим ситуаціям, передусім в професійній діяльності. Подолання особистістю несприятливих умов її розвитку є однією зі специфічних форм прояву її особистісного потенціалу [1]. Реальність, в якій особистість, асимілюючи набутий досвід, здійснює завдяки рефлексивним процесам довготривалий самомоніторинг життєстійкості, є пріоритетним процесом професійної підготовки майбутніх психологів. Під впливом нових конфігурацій життєвих умов постійно виникають нові контексти життєтворення.

Особистість з вираженою життєстійкою позицією схильна переживати події, що з нею відбуваються, як «цікаві та радісні, як наслідок особистісного вибору та ініціативи і як важливий стимул для засвоєння нового» [4]. Така людина здатна до ефективної саморегуляції діяльності не тільки у стресових ситуаціях, а і в ситуаціях досягнення успіху у різних сферах життя. Життєстійка людина використовує «гнучку» саморегуляцію, що дає їй можливість контролювати власну працездатність, приймати рішення припинити чи продовжувати діяльність всупереч втомі [4, с. 5]. Тому життєстійка людина частіше відчуває задоволеність своєю працею і як наслідок демонструє високу ефективність діяльності у різних сферах життя.

В процесі професійної підготовки, спираючись на парадигму гуманізації вищої освіти, пріоритетними шляхами є розвиток наступних механізмів життєстійкості:

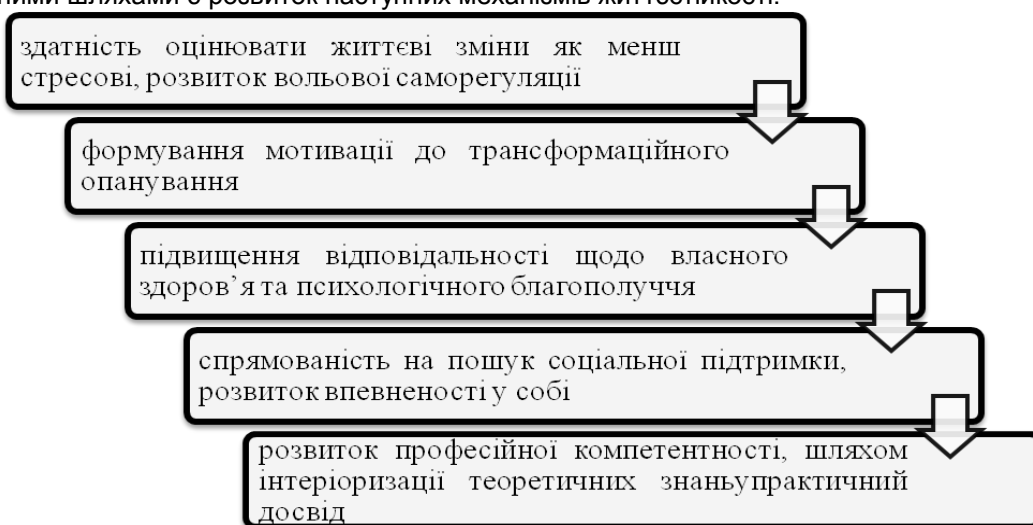

Рис. 2 Шляхи розвитку життєстійкості майбутнього психолога

М. Логінова, вивчаючи психологічний зміст життєстійкості студентів, стверджувала, що життєстійка людина – це людина що має життєстійкі переконання, які визначаються компонентами її структури (залученість, контроль, ризик), яка веде життєстійкий спосіб життя (підтримує власне фізичне і психічне здоров'я), використовує власний досвід для подолання життєвих труднощів і стресів [5]. Відповідно до цього життєстійкість є інтегральною характеристикою особистості, що розвивається і включає в себе цілі, плани, самовідношення як частину самосвідомості, стильової характеристики поведінки.

Отже, процес саморегуляції сприяє виробленню гармонійної поведінки, на його основі розвивається здатність управляти собою згідно реалізації поставленої мети, спрямовувати свою діяльність відповідно до вимог життя, професійних або учбових завдань, що є актуальним саме в процесі професійної підготовки.

Життєстійкість особистості можна формувати в процесі оволодіння професією, стимулюючи самостійність, довільну активність, відповідальність, навчаючи майбутнього фахівця керувати власними емоціями, поведінкою і умінням мобілізуватися у важких життєвих ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова Л.А. Концепции жизнестойкости в психологии // Сибирская психология сегодня. Сб. научн. Трудов. Вып. 2 / Под. ред. М.М. Горбатова, А. В. Серого, М. С. Яницкого. Кемерово: Кузбассвузизда, 2004. - С. 82-90.
2. Куликов Л. В. Психогигиена личности : основные понятия и проблемы / Л. В. Куликов. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 2004. — 464 с.
3. Ларіна Т.О. Життєстійкість як життєве завдання особистості / Актуальні проблеми психології: Психологічна герменевтика / За ред. Н.В. Чепелевої. – К.:ДП «Інформаційно-аналітичк агентство», 2007. – Том 2, вип. 5. - с. 131-138
4. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Тест жизнестойкости. – М. : Смысл, 2006. – С. 3-63.
5. Логинова М.В. Психологическое содержание жизнестойкости личности студентов: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. психол. наук: спец. 19.00.01 – Общая психология, психология личности, история психологии/ М.В. Логинова. – Москва, 2010. – 24 с.
6. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : навч. посібн. / Т. М. Титаренко – 2-е вид.– К. : Каравелла, 2013. – 372 с.
7. Maddi S.R., Khoshaba D.M. Hardiness and Mental Health / S.R. Maddi, D.M. Khoshaba // Journal of Personality Assessment. – 1994. – Oct. – Vol. 63, № 2. – PP. 265-274.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ- ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З РІЗНИМИ РІВНЯМИ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ FEATURES MOTIVATIONAL-VALUE POLICEMEN-SEEKERS OF HIGHER EDUCATIONAL WITH DIFFERENT LEVELS OF PERSONAL SELF-REGULATION

Галустян О.А.

к. юр. н., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення Національної академії внутрішніх справ

Galustian O.A.

Senior Research Fellow, PhD, Scientific Laboratory on Psychological Support of the National Academy of Internal Affairs

Захаренко Л.М.

к. пс. н, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення Національної академії внутрішніх справ

Zakharenko L.N.

Senior Research Fellow, PhD, Scientific Laboratory on Psychological Support of the National Academy of Internal Affairs

Юрченко-Шеховцова Т.І.

науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення Національної академії внутрішніх справ

Yurchenko-Shekhovtsova T.I.

Research Fellow, Scientific Laboratory on Psychological Support of the National Academy of Internal Affairs

Реформування правоохоронних органів, розпочате у листопаді 2015 року, та створення нової української поліції, сприяло значному оновленню кадрів Національної поліції України. Пов'язавши своє життя із службою в поліції, багато поліцейських відчули потребу у здобутті фахових знань та поповнили лави здобувачів вищої освіти заочної форми навчання. Зважаючи на те, що проблематика